

Peter Gray

LIBER SĂ ÎNVEȚI

DE CE ELIBERAREA INSTINCTULUI DE A SE JUCA ÎI VA
FACE PE COPIII NOȘTRI MAI ÎNCREZĂTORI ȘI MAI
PREGĂTIȚI PENTRU VIAȚĂ

Traducere din limba engleză:
IUSTINA COJOCARU

EDITURA HERALD
București

CUPRINS

PROLOG	7
CAPITOLUL I Ce am făcut din copilăria lor?	12
CAPITOLUL II Viețile pline de joacă ale copiilor de vânători-culegători	41
CAPITOLUL III De ce școlile sunt ceea ce sunt: o scurtă istorie a educației	70
CAPITOLUL IV Șapte păcate ale sistemului nostru de educație obligatorie	101
CAPITOLUL V Lecții din Sudbury Valley: Mama Natură poate să triumfe în epoca modernă	127
CAPITOLUL VI Instinctele educaționale umane	161
CAPITOLUL VII Starea de spirit ludică	191
CAPITOLUL VIII Rolul jocului în dezvoltarea aptitudinilor sociale și emoționale	224
CAPITOLUL IX Amestecul liber de vârste diferite: un ingredient-cheie pentru dezvoltarea capacității de autoeducare a copiilor	257
CAPITOLUL X Un parentaj încrezător în lumea noastră modernă	290
NOTE	333
BIBLIOGRAFIE	347

Prolog

„Duceți-vă dracului!”

Cuvintele m-au lovit în moalele capului. Mai fusesem înjurat și trimis la dracu și înainte, dar niciodată într-un mod atât de categoric. Iar altădată cuvintele fuseseră probabil rostite de vreun coleg frustrat de înrâncenarea mea de a nu accepta un adevăr evident sau de vreun prieten care reacționa la cine știe ce idioțenie spusese eu. Dar în aceste cazuri, „duceți-vă dracului!” nu însemna decât un mod de a detensiona situația, de a pune capăt unei discuții contradictorii care nu ducea nicăieri. De data aceasta lucrurile erau grave. De data aceasta, am simțit că, probabil, chiar aveam să mă duc acolo. Nu în iadul de dincolo de viață, clocotind de foc și pucioasă, în care eu nu cred, ci în iadul care poate să țină companie vieții în această lume, când simți cum te arde gândul că ai dezamăgit pe cel pe care îl iubești, care are nevoie de tine, care depinde de tine.

Cuvintele fuseseră rostite de Scott, fiul meu, pe atunci în vârstă de nouă ani, și răsunaseră în biroul directorului școlii elementare publice pe care el o frecventa. Ele nu îmi erau adresate numai mie, ci nouă, tuturor celor șapte adulți importanți din viața lui, inteligenți, care stăteam aliniați în fața lui – directorul, cei doi profesori de la clasa lui Scott, consilierul responsabil pentru școala lui Scott, un psiholog de

copii care își desfășura activitatea în sistemul de învățământ, mama lui (răposata mea soție) și eu. Ne aflam cu toții acolo pentru a face front comun și a-i spune lui Scott în cei mai serioși termeni cu putință că *trebuia* să urmeze cursurile școlare și *trebuia* să facă tot ceea ce educatorii lui îi spuneau să facă. Ne-am susținut fiecare, pe rând, pe un ton aspru, bucata pe care o aveam de spus, după care, Scott, înfruntându-ne pe toți cu privirea, a rostit cuvintele care mă lăsaseră fără grai.

Am început să plâng instantaneu. În acel moment am înțeles că trebuia să fiu de partea lui Scott, nu împotriva lui. Am privit-o printre lacrimi pe soția mea și am constatat că și ea plângea și din lacrimile ei am înțeles că și ea gândea și simțea exact ca mine. Am știut atunci amândoi că trebuia să facem ceea ce Scott își dorea de multă vreme ca noi să facem – să îl mutăm nu doar din școala aceea, ci din orice altă școală care ar fi putut să semene în vreun fel cu școala aceea. Pentru el, școala însemna închisoare, iar el nu făcuse nimic pentru a merita să fie întemnițat.

Întâlnirea din biroul directorului era punctul culminant al unor ani de întâlniri și discuții convocate la școală, în timpul cărora eu și soția mea auzeam de obicei cele mai recente relatări despre isprăvile fiului nostru. Isprăvile lui deranjau în mod special personalul școlar deoarece nu aveau de-a face cu genul de conduită rebelă, la care profesorii se așteaptă de obicei din partea băieților mai zvăpăiați, obligați să se supună împotriva voinței lor. Comportamentul lui semăna mai mult cu o rebeliune planificată. Obiceiul lui era să se comporte în mod sistematic și deliberat într-un mod care contravenea normelor impuse de cadrele didactice. Când profesorul le explica elevilor un mod prin care puteau să rezolve problemele de aritmetică, el inventa un altul, cu totul diferit. Când venea momentul să învețe regulile de punctuație și de folosire a majusculilor, el obișnuia să scrie

așa cum face poetul „e. e. cummings”, punând majuscule și semne de punctuație unde avea el chef sau nu le mai folosea deloc. Când considera că ceea ce trebuia să facă nu avea niciun sens, obișnuia să o spună verde în față și refuza să facă ce i se cerea. Uneori – iar acest lucru ajunsese să se întâmple tot mai des – avea obiceiul să părăsească sala de curs fără să ceară voie și, dacă nu era reținut cu forța, pleca acasă.

Până la urmă, am găsit o școală care i se potrivea lui Scott. O școală atât de diferită de „școală”, încât cu greu v-o puteți imagina. Puțin mai târziu am să vă vorbesc despre ea și despre mișcarea educațională la scară internațională pe care a inspirat-o. Dar această carte nu se vrea a fi numai despre un anumit tip de școală. Este o carte despre natura umană a educației.

Copiii vin pe lume arzând de dorința de a învăța și sunt programați genetic cu extraordinare capacități de învățare. Ei sunt mașini de învățare în miniatură. În primii lor aproximativ patru ani de viață, ei asimilează un volum inimaginabil de informații și aptitudini fără niciun fel de instrucțiuni. Învăță să meargă, să alerge, să sară și să escaladeze. Învăță să înțeleagă și să vorbească limba culturii în care s-au născut și cu ajutorul acesteia învăță să își susțină propria voință, să argumenteze, să se amuze, să enerveze, să se împrietenească și să pună întrebări. Ei dobândesc un volum incredibil de cunoștințe despre lumea fizică și cea socială din jurul lor. Toate acestea sunt impulsionate de instinctele și motivațiile lor innăscute, de înclinația lor spre curiozitate și spirit ludic. Natura nu reprimă această enormă dorință și capacitatea de a învăța a copiilor atunci când aceștia se apropie de vârsta de cinci sau șase ani. Noi suntem cei care le reprimăm, cu sistemul nostru coercitiv de școlarizare. Cea mai importantă lecție, cu implicațiile cele mai profunde, pe care ne-o oferă școala este aceea că învățarea înseamnă muncă, iar aceasta trebuie evitată când este posibil.

Cuvintele fiului meu, rostite în biroul directorului, mi-au schimbat direcția vieții profesionale, precum și viața personală. Sunt în continuare, și eram și atunci, profesor de biopsihologie, un cercetător interesat de bazele biologice ale motivației și emoțiilor la mamifere. Am studiat rolul jucat de anumiți hormoni în transformarea fricii în cazul cobailor și al șoarecilor din laborator și am început de curând să studiez mecanismele neuronale ale comportamentului maternal la șoareci. Ziua aceea din biroul directorului de școală a fost punctul de pornire pentru o serie de evenimente care treptat au schimbat centrul atenției spre care se concentrează munca mea de cercetare. Am început să studiez educația dintr-o perspectivă biologică. La început, studiul meu a fost motivat în mod esențial de îngrijorarea provocată de comportamentul fiului meu. Îmi doream să mă asigur că nu era o greșeală faptul că îi oferisem libertatea de a-și urma propria lui cale de a se educa, în loc să urmeze o cale impusă de profesioniști. Dar, treptat, pe măsură ce deveneam tot mai convins că educația auto-direcționată a lui Scott evolua în cel mai frumos mod cu putință, interesul meu s-a îndreptat spre copii, în general, și spre bazele biologice umane ale educației.

Ce anume din existența speciei noastre face din noi un animal cultural? Cu alte cuvinte, ce aspecte ale naturii umane sunt decisive pentru o nouă generație de ființe umane, oriunde pe această planetă, pentru ca aceasta să dobândească și să construiască pornind de la aptitudinile, cunoștințele, credințele, teoriile și valorile generației anterioare? Această întrebare a fost cea care m-a îndemnat să analizez educația așa cum se desfășoară ea în stabilimente din afara sistemului școlar standard, unul din ele fiind o non-școală remarcabilă pe care fiul meu o frecventa. Mai târziu, m-a preocupat mișcarea care lua o tot mai mare

.....

ampliare la scară internațională, numită „unschooling”¹, pentru a înțelege cum ajung să fie educați copiii din aceste familii. Am citit literatură antropologică și am studiat lucrările unor antropologi pentru a învăța tot ce se putea despre viața copiilor și învățare în culturile comunităților de vânători-culegători – tipurile de culturi care au caracterizat specia noastră în proporție de 99% din istoria noastră evoluționistă. Am trecut în revistă întregul corp de cercetări din psihologie și antropologie dedicate jocului în viața copiilor, iar împreună cu studenții mei am condus noi studii menite să ducă la înțelegerea modului în care învață copiii prin intermediul jocului.

Un astfel de mod de lucru m-a condus la înțelegerea felului în care motivația puternică a copiilor de a se juca și explora servește funcției educaționale, nu numai în culturile comunităților de vânători-culegători, dar și în cultura noastră. Am ajuns astfel la noi revelații privitoare la condițiile ambientale care optimizează abilitățile copiilor de a se educa ei înșiși prin propriile mijloace ludice. Am ajuns astfel să înțeleg cum am putea, dacă am avea voința să o facem, să îi eliberăm pe copii dintr-un sistem de școlarizare coercitivă și să le punem la dispoziție centre de învățare care să poată maximiza capacitatea lor de a se autoeduca, fără să îi privăm de bucuriile firești ale copilăriei.

Cartea de față vorbește despre toate aceste lucruri.

¹ Mișcarea actuală, inițiată de John Holt în anii 1960, denumită de el *unschooling* și despre care autorul acestei cărți vorbește pe larg în Capitolul 10. (N. tr.)

CAPITOLUL I

CE AM FĂCUT DIN COPILĂRIA LOR?

Am învățat de la sute de mari educatori pe parcursul vieții mele, dar, dacă ar fi să îl aleg pe unicul cu adevărat important, atunci acela ar fi, cu siguranță, Ruby Lou. Am întâlnit-o în vara când eu împlinisem cinci ani, iar ea șase ani. Familia mea tocmai se mutase într-un alt oraș și, la sugestia mamei mele, o pornisem din ușă în ușă pe la vecini, de unul singur, de o parte și de cealaltă a străzii noastre, bătând pe la fiecare și întrebând: „Locuiesc aici copii de vârsta mea?” Așa am dat de ea, exact la casa de peste drum de noi. În câteva minute am ajuns cei mai buni prieteni și am rămas astfel timp de doi ani, cât am locuit în acel orașel. Ruby Lou era mai matură, mai înțeleaptă și mai îndrăzneată decât mine, dar nu exagerat de mult, și de aceea mi-a devenit un asemenea educator neprețuit.

Pe la mijlocul anilor 1980, Robert Fulghum a publicat o colecție de eseuri extrem de populare, *All I Really Need to Know I Learned in Kindergarten*. Eu nu am mers la grădiniță. Micuțul orașel în care ne mutaserăm pe când aveam cinci ani nu avea o grădiniță, dar cred că până și Fulghum, făcut să recunoască, ar putea fi de acord că printre cele mai importante lecții pe care le poate învăța cineva în viața lui nu sunt cele învățate la grădiniță sau în vreun alt mediu școlar. Sunt cele pe care le înveți din viață pur și simplu.

În timpul acelei prime veri petrecute în orașul respectiv, Ruby Lou și cu mine ne jucam aproape în fiecare zi, deseori

cât era ziua de lungă, uneori numai noi doi, iar alteori împreună cu alți copii din cartierul nostru. După aceea, ea a început școala primară, iar eu încă stăteam acasă, dar am continuat să ne jucăm împreună după orele ei de școală și în weekenduri.

Mi-a venit uneori în minte ideea să scriu o carte intitulată *All I Really Need to Know I Learned from Ruby Lou* [*Tot ceea ce trebuie să știu am învățat de la Ruby Lou*]. Primul lucru pe care mi-l amintesc despre Ruby Lou este cum m-a învățat să merg pe bicicletă. Eu nu aveam propria mea bicicletă, însă ea avea și mă lăsa s-o folosesc. Era o bicicletă pentru fete, ceea ce însemna că era mai ușor de învățat, deoarece nu trebuia să îți treci piciorul peste bara orizontală ca să te poți urca sau da jos de pe șa. Strada pe care locuiam noi se sfârșea la poalele unei mici coline, iar Ruby Lou mă învățase că, dacă mă urcam pe bicicletă în vârful dealului și îmi luam avânt singur, împingându-mă din picior, reușeam să prind imediat puțină viteză, chiar fără să fiu nevoit să pedalez, pentru a rămâne ceva timp în echilibru în șaua bicicletei. În acest fel, am reușit să învăț să îmi țin echilibrul independent de învățatul pedalării. Îmi dăduse instrucțiuni cum să încep să pedalez pe măsură ce ajungeam la baza dealului și să încerc să înaintez cât de departe puteam de fiecare dată, înainte să mă dezechilibrez sau să pun picioarele pe pământ ca să mă opresc. M-am ales cu genunchii juliți și cu acroșarea uneia dintre mașinile unui vecin parcate în apropiere, la primele mele încercări, însă Ruby Lou mi-a spus să nu îmi fac griji, că mă descurcam din ce în ce mai bine și curând aveam să învăț să merg pe bicicletă „pentru totdeauna”, fără să mai cad. Și într-adevăr, în numai două zile, am reușit să învăț să merg pe bicicletă pentru totdeauna. Când părinții mei au văzut aceasta, mi-au cumpărat o rablă de bicicletă uzată. Era prea mare pentru mine („ca să nu îți rămână mică prea repede”)

și avea o bară, ca pentru bicicletele de băieți, atât de înaltă, încât era dificil să încaleci. Dar reușeam să merg cu ea. Ea a însemnat prima mea pereche de roți și mi-a oferit la vârsta de cinci ani libertatea pe care nu o mai cunoscusem până atunci.

Acum că aveam propria mea bicicletă, Ruby Lou și cu mine am început să străbatem satul pe biciclete și să ne aventurăm în împrejurimile din afara lui. Ni se părea că trăiam adevărate aventuri, deși cred că nu am mers niciodată mai mult de patru sau cinci kilometri mai departe de casele noastre. Nu aveam voie să plec în astfel de aventuri singur, dar puteam să le fac alături de Ruby Lou. Mama înțelegea că, la vârsta ei de șase ani, Ruby Lou era matură și mai responsabilă și știa să se descurce foarte bine. Putea să mă scoată din orice încurcătură s-ar fi ivit. Din fiecare aventură învățam ceva nou despre lumea în care trăiam și întâlneam oameni noi. Chiar și azi, cel mai mult îmi place să mă deconectez mergând pe bicicletă și mă gândesc uneori la Ruby Lou, când pedalez pe drumul care mă duce la locul de muncă sau oriunde îmi propun să merg.

Ruby Lou a fost și cea care m-a învățat să mă cațăr în copaci. Aveam pe vremea aceea un pin falnic chiar în curtea din fața casei mele. Cred că pentru un adult acesta era doar un pin de dimensiuni normale, însă mie, pe atunci, mi se părea uriaș, cu vârful care atingea cerul, făcut de Dumnezeu pentru cățărat. Nu eram eu cel mai curajos sau cel mai îndemânatic copil din împrejurimi și de aceea am fost nevoit să mă căznesc din toate puterile mele, săptămâni și luni la rând, să pot ajunge tot mai sus. Copacul o atrăgea pe Ruby Lou la fel de mult cum mă atrăgea și pe mine, iar ea era întotdeauna cu un pas înaintea mea. De fiecare dată când ea reușea să ajungă mai sus, pe o creangă pe care nu fusese niciodată atinsă până atunci, știam că puteam și eu. Cât de incitant mi se părea să urci spre cer și după aceea să te uiți în

jos spre pământ, atât de departe sub tine. Probabil că erau doar 4 sau 6 m, dar era suficient ca orgoliul meu de copil de cinci ani să fie stârnit de fiorul pericolului și de fiorul chiar mai mare al încrederii că puteam să înfrunt pericolul și, prin propriile mele puteri, să ies cu bine din această încercare – încredere care mi-a servit atât de mult pe tot parcursul vieții după aceea.

Și apoi, într-o zi pârlită de soarele dogoritor de vară, de la Ruby Lou am primit prima mea lecție despre moarte. Mă jucam afară în bazinul gonflabil din plastic, alergând și sărind în el, lăsându-mă să alunec pe fund prin apă. Ruby Lou pășise în curte, iar eu mă așteptam să sară direct în bazin, așa cum făcea de obicei, dar de data aceea nu a făcut-o. Stătea pur și simplu ținută la pământ, pe iarbă, la ceva distanță de mine, fără să scoată niciun cuvânt. Am încercat să o fac să râdă, făcând niște giumbușlucuri haioase, dar fără vreun rezultat. Nu mai văzusem pe nimeni până atunci care să se comporte în acest fel. În cele din urmă, am pășit dincolo de pereții bazinului și m-am așezat pe jos lângă ea. Atunci mi-a spus că bunicul ei, care locuise până atunci în casă cu ea, murise în timpul nopții. Era prima mea experiență legată de moarte și pentru prima oară încercam să consolez o persoană care pierduse pe cineva drag. Desigur, nu am reușit; și ceea ce am învățat în cele din urmă este că întotdeauna rezultatul este același – nu reușești. Tot ceea ce poți să faci este să fii pur și simplu prezent acolo, ca prieten, și să lași timpul să vindece rana adâncă. Din fericire, timpul acționează rapid când ai șase ani și fiecare zi are forța a două săptămâni. Nu a trecut mult din acea vară până când eu și Ruby Lou aveam să ne jucăm din nou și să râdem și să ne amuzăm, bucurându-ne de timpul petrecut împreună.

Nu sunt singurul care privește în urmă cu nostalgie la copilărie și care regretă că astăzi copiii au mai puțină liber-

tate decât aveam noi altădată. Întrebați aproape pe oricine a ajuns la vârsta mijlocie sau mai în vârstă despre propria sa copilărie și cu siguranță va începe să își amintească vremea când își petrecea timpul pornind în aventuri alături de alți copii, cât mai departe de adulți. Vă prezint în continuare un extras dintr-un eseu scris de fosta Primă-Doamnă a SUA și, mai târziu, Secretar de stat al SUA, Hillary Rodham Clinton, despre propria ei copilărie petrecută în Park Ridge, Illinois:

Aveam o societate a copiilor bine organizată și aveam toate genurile de jocuri, jucându-ne fără întrerupere în fiecare zi după școală, în fiecare weekend și începând din zori până în momentul când părinții ne strigau să intrăm în casă, când se întuneca afară, în timpul verii. Unul din aceste jocuri se numea prinde-mă-și-fugi și era o variantă de joc de echipă mai complexă, o combinație între jocul de-a v-ați-ascunselea și leapșa. Ne făceam propriile echipe și apoi ne împrăștiam prin întregul cartier, pe o suprafață care cuprindea probabil două sau trei străzi, stabilind locuri sigure unde te puteai ascunde în caz că erai urmărit de cineva din echipa adversă. Erau de asemenea și moduri de a scăpa când erai prins, astfel încât să poți să intri din nou în joc. Ca și în cazul altor jocuri pe care le jucam, regulile erau complicate și erau bătute în cuie în timpul unor lungi partide de consultări la colțul străzii. Astfel ne petreceam timpul, ore fără număr. [...]

Eram atât de independenți pe atunci și ni se dădea atât de multă libertate! Însă acum este imposibil să ne imaginăm că am putea să îi mai oferim aceste lucruri unui copil. Vorbim aici despre una dintre cele mai mari pierderi pentru noi, ca societate¹.

Indiferent de care parte a baricadei politice vă aflați, veți fi de acord cu faptul că Hillary a crescut pentru a ajunge astăzi un adult extraordinar de competent, încrezător în

propriile ei capacități și un susținător al valorilor sociale. Când mă gândesc la Secretarul de stat Clinton cum definitiva înțelegerile politice dintre liderii lumii, nu pot să nu așez alături imaginea unei fete care definitiva înțelegerile dintre copii din cartier asupra regulilor jocului prinde-mă-și-fugi.

„Eram atât de independenți pe atunci și ni se dădea atât de multă libertate! Însă acum este imposibil să ne imaginăm că am putea să îi mai oferim aceste lucruri unui copil. Vorbim aici despre una dintre cele mai mari pierderi pentru noi, ca societate”. Nu este doar o mare pierdere; este o pierdere dramatică și necruțătoare. Prin însăși natura lor, copiii sunt meniți să se joace și să exploreze lumea cu propriile lor forțe, în mod independent de adulți. Ei au nevoie de libertate pentru a se dezvolta; când sunt lipsiți de libertate, ei suferă. Imboldul de a se juca fără să fie îngrădiți este un imbold fundamental, biologic. Lipsa jocului liber se poate să nu ucidă corpul fizic, așa cum se poate întâmpla în lipsa hranei, a aerului sau a apei, dar poate să ucidă spiritul și să oprească dezvoltarea lor mentală. Jocul liber este mijlocul prin care copiii învață să lege prietenii, să își învingă fricile, să rezolve propriile lor probleme și, în general, să preia controlul asupra propriei lor existențe. Acesta este totodată principalul mijloc prin care copiii își exercită și dobândesc aptitudinile fizice și intelectuale care sunt esențiale pentru a atinge succesul în cultura în care se dezvoltă. Nimic din ceea ce facem, oricât de mare ar fi numărul jucăriilor pe care le cumpărăm sau oricât de mult „timp de calitate” sau educație specială am oferi copiilor noștri, nu poate compensa libertatea de care îi lipsim. Lucrurile pe care copiii le învață prin inițiativele proprii pe care le iau în timpul jocului liber nu pot fi predate în alte moduri.

Ceea ce facem este să împingem tot mai departe limitele adaptabilității copiilor. I-am împins deja pe copii într-un

mediu nefiresc, în care așteptăm de la ei să își petreacă perioade din ce în ce mai mari ale zilei sub îndrumarea adulților, să stea la masa lor de lucru, să asculte și să citească despre lucruri care nu îi interesează, să răspundă la întrebări cu răspunsuri care nu sunt ale lor și să pună întrebări care nu sunt adevăratele lor întrebări. Nu facem decât să le lăsăm tot mai puțin timp și libertate să se joace, să exploreze lumea și să își urmeze propriile lor interese.

Profesia mea este aceea de psiholog evoluționist preocupat de dezvoltare. Acest lucru înseamnă că mă ocup de studiul dezvoltării copilului dintr-o perspectivă darwiniană. Mă interesează în mod special acele aspecte specifice naturii copiilor care îi pregătesc să învețe, din proprie inițiativă, ceea ce trebuie pentru a supraviețui și a se descurca în acea cultură în care s-au născut. Altfel spus, sunt interesat să studiez care sunt bazele biologice ale educației. În acest scop, am studiat educația așa cum se manifestă ea în diferitele tipuri incipiente de organizare a societății omenești, și anume, societățile de vânători-culegători în care nu exista nimic care să semene cu școlile, iar copiii își asumau întotdeauna sarcina propriei lor învățări. Am studiat de asemenea educația așa cum se desfășoară în mod curent într-o unitate remarcabilă de învățământ din apropierea zonei unde locuiesc, în Massachusetts. Acolo, sute de copii și de adolescenți s-au ocupat ei înșiși cu succes de propria lor educație, prin activități independente, fără vreun curriculum impus de adulți și fără teste. În plus, am studiat modul în care se desfășoară educația în familiile în care este practică o variantă a școlarizării la domiciliu, denumită *unschooling*, și am examinat cu atenție ultimele rezultate, contribuind totodată la cercetarea biologică și psihologică legată de funcțiile jocului.

Tot ce am studiat vorbește despre o poveste extrem de adevărată și surprinzătoare, o poveste care nu ține seama

de credințele actuale specifice curentului nostru modern de gândire despre educație. Copiii sunt predispuși din punct de vedere biologic să își ia în propriile mâini sarcina educației lor. Când dispun de libertate și de mijloacele prin care să își urmeze propriile interese, în locuri care le conferă siguranță, ei înfloresc și se dezvoltă urmând diverse căi, uneori imprevizibile, și astfel dobândesc aptitudinile și încrederea de care este nevoie pentru a răspunde provocărilor vieții. Aflați într-un asemenea mediu, copiii solicită, atunci când este cazul, ajutorul de care ar putea avea nevoie din partea adulților. Nu este nevoie de lecții, prelegeri, atribuiri de sarcini, teste, examene impuse, de segregare în funcție de vârstă pe clase și de niciunul dintre însemnele specifice sistemului nostru standard obligatoriu de școlarizare. De fapt, toate acestea obstrucționează modalitățile firești de învățare ale copiilor.

Aveți în față o carte care vorbește despre instinctele naturale ale copiilor de a se autoeduca, despre condițiile ambientale necesare astfel încât acele instincte să funcționeze în mod optim și despre modul în care noi, ca societate, putem să le punem la dispoziție aceste condiții cu mai puține cheltuieli față de cât investim în mod curent pentru educația din școli. Imboldul de a se juca reprezintă o parte imensă din mijloacele naturale de care dispun copiii pentru a se autoeduca, acesta fiind motivul pentru care mare parte din cartea de față este consacrată forței deținute de spiritul ludic din noi. Cu toate acestea, în primul capitol intenția mea este să evaluez efectele nocive pe care le producem prin actualul mod în care ne tratăm copiii. În ultima jumătate de secol, am fost martorii unei permanente erodări a libertății copiilor de a se juca și, în strânsă relație cu acest aspect, ai unui continuu declin al sănătății mintale și fizice a oamenilor.